

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1917 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning under viss tid av lagstiftningen om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels ock tre med föranledande av förstnämnda proposition väckta motioner.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Gezelius, Stårner, Knut Larsson, Rogberg, Alexanderson, greve Spens, Dahl, Klefbeck, Schotte, Persson i Norrköping*, Gustafsson i Örebro, Borg, Zelahn, Lindley i Söderhamn och Rehn.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 23 sistlidne februari dagtecknad proposition, nr 88, som blivit till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Genom en den 14 innevarande månad dagtecknad proposition, nr 236, vilken jämväl hänvisats till lagutskottet, har därjämte Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att, under förutsättning att förstberörda lagförslag varder av riksdagen antaget, lämna samtycke till att förordnande meddelas därom, att 2—15 §§ av nämnda lag skola äga tillämpning från och med den 1 maj 1917 till och med den 30 april 1918.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 9 saml. 24 häft. (Nr 27.)

I sammanhang med förstnämnda proposition har lagutskottet till behandling förehaft tre särskilda i anledning av densamma inom andra kammaren väckta, till utskottet överlämnade motioner, nämligen en, nr 348, av herrar *Lindman* och *E. A. Nilson* i Örebro, en, nr 351, av herr *Janson* i Kungsör samt en, nr 352, av herrar *von Hofsten*, *Karl Magnusson* i Skövde och *Emil Bengtsson*.

Beträffande grunderna för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse därför lämnas här nedan, hänvisa till de kungl. propositionerna jämte därvid fogade protokollsutdrag. För innehållet i ovan nämnda tre motioner skall vid de särskilda punkterna redogöras.

Historik.

I det ämne, som förevarande lagförslag innehåller, hava under åren 1914, 1915 och 1916 antagits provisoriska författningar, gällande allenast från ett år till annat. Det nu förevarande förslaget avser åter permanent lag. 1914 och 1915 års lagar innehöllo bestämmelser såväl om rätt för Kungl. Maj:t att åsätta maximipris å vissa varor som ock om befogenhet att, för beredande av tillgång å dessa varor, expropriationsvis förfoga över dem. År 1916 förelades emellertid riksdagen två särskilda lagar i dessa ämnen, av vilka den ena avhandlade uteslutande frågor om maximipris och därmed sammanhängande ämnen, medan den andra omfattade den egentliga kristidsexpropriationen, ehuru i väsentligt utvidgat skick. Vid behandlingen av sistnämnda förslag i lagrådet och inom riksdagen framställdes åtskilliga anmärkningar mot detsamma. Sålunda uttalades inom lagrådet tvivel om lämpligheten vare sig av att fördela lagstiftningen om maximipris och om expropriation av varor för den civila befolkningens behov på skilda lagar, eller att å andra sidan sammanföra stadganden av sistnämnda art med bestämmelser om förfogande för krigsbruk, vilka senare syntes snarare böra ställas i samband med rekvisitionslagen. Vidare framhölls önskvärdheten av att i rättssäkerhetens intresse de ändamål, för vilka expropriation finge äga rum, bleve närmare angivna, liksom ock att en reglering i lag skedde av vissa svårlösta civilrättsliga spørsmål, som uppkomme som följd av att egendom i den föreslagna ordningen avstodes eller ställdes till förfogande för kronans bruk. Lagrådet ansåg därför, att vid en kommande definitiv lagstiftning tillfälle kunde bliva att närmare överväga dessa frågor och en omsorgsfullare teknisk genomarbetning äga rum. Lagutskottet vid 1916 års riksdag yttrade, att förslaget i betraktande av den föreslagna lagens provisoriska karaktär och med hänsyn till knappheten av den tid, som stått lagutskottet till buds, icke från utskottets sida i fråga om dess tekniska läggning och utformning blivit föremål för den ingående granskning, som eljest varit önskvärd. Utskottet ville emel-

lertid framhålla vikten av att berörda frågor underkastades sorgfällig förnyad prövning, innan en eventuell, för framtiden avsedd lagstiftning i ämnet företogs. Vid förslaget behandlings inom andra kammaren uttalades slutligen bland annat, att en lag i ämnet med utsträckt giltighetstid måste innefatta bestämmelser i ändamål att förekomma en tillämpning i andra fall än de, som verkligen avsåges.

I den lagstiftning, vartill förslag blivit innevarande års riksdag förelagda, har man bibehållit samma läggning hos förslagen som föregående år, med den skillnad att lagen om expropriation, såsom ovan framhållits, nu föreslås permanent, under det att det förslag, som berör frågan om maximipris, proposition nr 62, varöver lagutskottet samtidigt avgiver särskilt yttrande, avser förlängning av 1916 års lag i ämnet allenast för ett år. Förslaget angående den egentliga expropriationen innefattar emellertid ock åtskilliga nya bestämmelser, föranledda dels av nyssberörda, mot 1916 års förslag framställda anmärkningar, dels ock av den erfarenhet, som tillämpningen under det gångna året medfört.

Beträffande frågan om lagens giltighetstid hava såväl herr *Janson* som herrar *von Hofsten* m. fl. i sina motioner hemställt, att lagen jämväl denna gång måtte erhålla blott provisorisk karaktär. Till stöd härför anföres huvudsakligen, att det vore klokare att vänta med antagande av en definitiv lag i ämnet till dess fred återinträtt och en bearbetning av de vunna erfarenheterna kunde företagas utan trycket av brådska och tvång. Motionärerna yrka förty, att lagförslaget antages allenast för tiden t. o. m. den 30 april 1918. *Motioner.*

Ehuru utskottet icke ställer sig principiellt avvisande till tanken på en permanent lagstiftning i ämnet, anser utskottet motionärernas berörda synpunkter värda beaktande. Vid prövning av förslaget har utskottet visserligen funnit de garantier, som däri upptagits mot att förfoganderätten användes i andra fall än då verkligt behov föreligger, vara, såvitt nu kan bedömas, tillräckligt betryggande för att medgiva en obegränsad giltighetstid. Men även nu föreliggande förslag synes, såsom jämväl inom lagrådet erinrats, lida av en viss ofullständighet i fråga om regleringen av de rättsliga förhållanden, som med lagens tillämpning äga samband. Inom utskottet har ock, såsom nedan under 11 § beröres, yppats tvekan, huruvida den i rekvisitionslagen angivna ordningen för ersättningsbestämmande är den, som i allo bäst lämpar sig för expropriationsärenden av den vidgade omfattning, som förevarande lagstiftning numera avser. Den granskning, som utskottet kunnat ägna åt förslaget, har även innevarande riksdag med hänsyn till utskottets arbetsförhållanden måst bliva knapphändigare än som varit önskvärt i fråga om en för framtiden avsedd *Utskottet.*

lag. Utskottet anser sig fördenskull icke kunna förorda förslaget an- tagande för längre tid än ett år, vadan ovannämnda motioner i denna del av utskottet tillstyrkas.

Därest utskottets hemställen härutinnan vinner bifall, bortfaller den förutsättning, varunder propositionen nr 236 avgivits, och hemställer alltså utskottet, att sistnämnda proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid granskning av de särskilda stadgandena i det i propositionen nr 88 innefattade förslaget har utskottet föranlåtits till vissa, här nedan angivna ändringsförslag eller anmärkningar.

1 §.

Motion. Under hänvisning till vad ovan anförts i fråga om lagens giltighets- tid föreslår utskottet, att 1 § erhåller en lydelse ungefärligen överens- stämmande med 1 § i nu gällande lag.

2 §.

Herrar *Lindman* och *Nilson* anföra i sin motion:

»I förslaget § 2 stadgas, att i Konungens förordnande om varas av- stående till kronan skall bestämmas tiden för avståendet. Såsom förhål- landena utvecklats, synes oss ett sådant stadgande, därest det efter orda- lagen tillämpades, böra bliva ganska hinderligt. Erfarenheten visar, att expropriation (»avstående») endast sällan behöver tillgripas. Den gängse vägen för de mera omfattande förfogandena är denna: 1) allmänt beslag av viss vara; 2) reglering av handeln med varan och förbrukningen av densamma antingen genom uppköp under hand för statens räkning av de beslagtagna partierna eller genom den enskilda handels ställande under statlig kontroll; och 3) expropriation i sådana undantagsfall, där inneha- varen vägrar att under hand sälja till staten eller att underkasta sig statens kontrollföreskrifter. At vederbörande statskommission uppdrages att i varje särskilt fall avgöra, när i regleringsföreskrifterna angiven förutsätt- ning för expropriation är för handen och att då verkställa expropriationen. Med detta förfarande, vilket synes vara det enda praktiskt framkomliga, är emellertid näppeligen överensstämmande, att tiden för avståendet med nödvändighet skall bestämmas av Konungen. Vi få därför föreslå, att stadgandet därom må utgå och att det i stället stadgas, att bestämmandet av tiden för avståendet skall ske i enahanda ordning, som i sista stycket av § 2 sägs om bestämmandet av orten, där varan skall avlämnas.»

Utskottet.

Motionärerna torde med vad de sålunda andragit närmast åsyfta sådana fall, där ett generellt förordnande om avstående av visst slags vara meddelats villkorligt samt såsom villkor för skyldigheten att avstå varan uppställas t. ex. att vederbörande icke ställer sig till efterrättelse vissa föreskrifter, som må hava utfärdats i syfte att reglera priserna å nämnda vara. Det skulle då, mena motionärerna, vara olägligt, om icke den myndighet, som hade att tillse, huruvida nämnda villkor uppfyllts eller icke, också vore den, som bestämde tiden för varans avstående. Det synes utskottet, att en ändring i förslaget i överensstämmelse med vad sålunda föreslagits skulle underlätta lagens tillämpning. I rättssäkerhetens intresse torde det dock böra stadgas, att i Konungens förordnande alltid skall utsättas viss tid, inom vilken avståendet senast skall äga rum. Meddelas sedermera ej beslut om varans avstående inom nämnda tid, har förordnandet, där det varit av ovannämnda villkorliga beskaffenhet, upphört att vara bindande för den därav träffade. I enlighet med vad nu anförts har andra stycket i 2 § uteslutits och ett tillägg gjorts till sista stycket, som i samband härmed ock undergått någon jämkning.

Motionärerna yttra vidare:

Motion.

»Det i detta sista stycke av § 2 intagna stadgandet om skyldighet för innehavare av vara att ombesörja varans avlämnande å vederbörligen anvisad ort inom länet är icke åtföljt av bestämmelse om straffpåföljd för underlåtenhet att fullgöra åliggandet. I gällande förfoganderättsförfattningar är motsvarande stadgande intaget i verkställighetsförordningens § 3, varest föreskrives skyldighet för innehavaren att avlämna varan å bestämd plats och tid, och är i samma förordnings § 18 stadgad straffpåföljd för underlåtenhet att ställa sig i sådant avseende meddelad föreskrift till efterrättelse. Därigenom att enligt det föreliggande förslaget bestämmelsen om åliggandet intagits i själva lagen, har givetvis möjlighet att i en blivande verkställighetsförordning stadga straffpåföljd för uraktlåtenhet att fullgöra åliggandet utestängts. Det synes oss emellertid erforderligt, att sådan påföljd finnes föreskriven. Vi hemställa för den skull, att i den nya förfoganderättslagen intages stadgande om straffpåföljd för innehavare av vara, som sedan det förordnats, att varan skall avstås, icke avlämnar varan inom tid och på ort, som i vederbörlig ordning föreskrives.

Jämväl hålla vi före, att det icke heller bör saknas straffpåföljd för varuinnehavares underlåtenhet att åtlyda föreskrift, som meddelats enligt näst sista stycket av § 2 och varigenom honom ålagts att, innan varan avstås eller därefter, låta den undergå nödig beredning.

Straffbestämmelserna i båda de av oss här avsedda hänseendena synas lämpligen böra erhålla plats i 15 §.»

Utskottet.

Vad angår av motionärerna sålunda åsyftade straffbestämmelser för underlåtenhet att vidtaga vad på vederbörande ankommer till fullgörande av vad honom åligger enligt denna § eller därå grundade, behörigen utfärdade föreskrifter, synes visserligen ett dylikt straffstadgande, därest fråga vore om normala förhållanden, knappast vara ur straffrättslig synpunkt tillrådligt. Då emellertid utomordentliga förhållanden kräva extra ordinära hjälpmedel, samt erfarenheten lär erhänta på behovet av en dylik bestämmelse, har den av utskottet upptagits i lagen såsom framgår av 15 § i utskottets förslag.

3 och 4 §§.

Då 4 § i propositionen innefattar föreskrifter om ett specialfall av den i 2 § omhandlade varuexpropriationen, synes först nämnda paragraf lämpligen böra byta plats med 3 §, vilken reglerar vad som i nu gällande lag benämnes beslag.

Motion.

Här skall emellertid först behandlas 3 § i propositionen (den nya 4 §). Ifråga om denna § hava herrar *Lindman* och *Nilson* andragit följande:

»Framställningen av den förutsättning, varunder förbud må meddelas, synes oss vara i viss mån missvisande. Det sägs, att, då fråga är om att angående viss vara meddela förordnande om expropriation, Konungen må »i avbidan på frågans slutliga prövning» stadga förbud. Praxis har emellertid åt förbudsinstitutet givit en annan utveckling och innebörd. För närvarande ligger en avsevärd del av de viktigare förnödenheterna inom riket under beslag (förbud). Men ingalunda kan det med verkligt fog göras gällande, att detta beslag vilar på varorna i avbidan på slutlig prövning av fråga om expropriation. Vidkommande stora delar av varorna är det alls icke avsett, att staten skall bliva ägare av dem. Beslaget avser att möjliggöra för staten att alltjämt hava varornas distribution och förbrukning under sin kontroll (beslaget häves automatiskt, i den mån varan, efter det vederbörande myndighet meddelat tillstånd till varans avyttrande eller användande, försäljes eller användes i den därför stadgade ordning). Och även i sådana fall, där det är avsett, att varan skall uppköpas av staten (exempelvis den brödsäd, som ej är förbehållen självhushållarna), kan det näppeligen sägas, att fråga är om att meddela expropriationsförordnande. Expropriation tillgripes så gott som aldrig. Den beslagtagna varan uppköpes under hand.»

Motionärerna tillägga i slutet av sin motion:

»Ehuruval vi vitsorda riktigheten av justitieministerns påpekande, att den i gällande förfoganderättslagen använda beteckningen »beslag» icke med hänsyn till ordalydelsen giver ett fullt riktigt uttryck åt den ifrågavarande

åtgårdens rättsverkningar, hålla vi dock före, att det icke är lämpligt att, sedan nu den reella innebörden av begreppet »beslag» småningom inarbetats i folkmedvetandet, ändra benämningen på åtgärden. Vi föreslå för den skull, att benämningen »beslag» fortfarande bibehålles jämväl i den nya lagen.»

Av de av motionärerna sålunda framställda önskemålen, vilka torde vara av huvudsakligen redaktionell natur, synes det förra icke vara av beskaffenhet att böra föranleda ändring i förslaget. Även med den nuvarande avfattningen lär det förfarande, motionärerna åsyfta, vara fullt överensstämmande. Förslaget att bibehålla beteckningen »beslag» torde däremot vara av praktiska skäl lämpligt. Det medför emellertid ändringar även i 6, 8, 9, 11, 15, 16 och 17 §§ av utskottets förslag ävensom i slutstadgandet.

Utskottet.

Nyssbemälda motionärer anföra ytterligare:

Motion.

»Beträffande beslagsinstitutet synes det oss vidare vara behöfligt, att beslag må kunna omfatta ej endast viss på en ort redan förefintlig vara utan ock vara av enahanda slag efter hand som den tillverkas eller till riket eller viss del av landet införes.

Huruvida en sådan form av beslag låter förena sig med den nuvarande förfoganderättslagens lydelse, synes icke fullt säkert. Enligt vad vi inhämtat från de statskommissioner, som på sin tid avgåvo förslag till den nuvarande lagen, torde en sådan tillämpning hava avsetts att omfattas av ordalydelsen i nämnda lags § 3. Där säges endast, att Konungen äger beslagtaga vara av viss angiven beskaffenhet. Olika åsikter finnas emellertid i frågan. I följd härav är det icke alldeles visst, huruvida en i prisreglerande syfte företagen fortlöpande beslagsåtgärd beträffande varor kan företagas. Ett behov av sådan åtgärd kan dock vara synnerligen trängande. Det låter sig tänkas ett fortlöpande beslag å en eller annan viktig råvara, som dagligen produceras och som utgör stoffet för vissa av våra oundgängligaste förnödenheter. Blev vid ett sådant beslag stadgat, att, i den mån innehavaren sålde varan till köpare, som gentemot staten förbundit sig att hålla vissa pris å den färdiga produkten, beslaget skulle vara hävt, skulle därigenom kraftigt stävjas otillbörliga prisförhöjningar. Vidare kan det under vissa omständigheter, exempelvis då en förbrukningsreglering är begränsad till endast viss del av landet, vara synnerligen lämpligt, att beslaget å den med regleringen avsedda varan ej endast omfattar de inom denna del av landet vid beslagets läggande befintliga förråden av varan utan ock utsträcker att omfatta varje annat parti av sådan vara, efter hand som detsamma införes till nämnda trakt. Fall kunna till och med tänkas, då beslaget bör läggas å ännu icke inom riket befintliga vara, efter hand som den hit införes.

I fråga om den nya förfoganderättslagen får det anses säkert, att ett beslag eller förbud av ovan antydd innebörd icke kan efter lagens ikraftträdande meddelas. Då nämligen Kungl. Maj:t ansett sig böra i lagen föreslå ett uttryckligt stadgande därom, att expropriation kan äga rum av varor, som tillverkas efter det expropriationsbeslutet meddelats, torde därav få ex analogia slutas, att motsvarande befogenhet icke finnes i fråga om förbud. Härtill kommer, att justitieministern i sin motivering av lagförslaget uttryckligen betonat riktigheten av denna uttydning. Han framhåller nämligen, att då det finnes behövt att förfoga även över varor, som genom införsel, tillverkning eller annorledes bliva att tillgå, måste för detta ändamål ett nytt förordnande meddelas.»

Utskottet.

I anledning av vad motionärerna sålunda yttrat, vill utskottet anföra följande: 4 § i propositionen innehåller ett stadgande, enligt vilket Konungen äger förordna om expropriation av varor, som tillverkas även efter det expropriationsbeslutet meddelats. Det synes utskottet givet, att ett dylikt stadgande skulle underlätta lagens användning ifråga om sådana varor, som äro föremål för en fortgående produktion. I saknad därav synes man, om behov av en expropriation utav sådana varor föreligger, vara hänvisad till att antingen nöja sig med vad som nås genom ett engångsförfogande eller ock vara underkastad omgången med upprepade beslut om avstående. Samma skäl som tala för det sålunda i 4 § föreslagna stadgandet, synas leda till att motionärernas nu ifrågavarande önskemål bör vinna beaktande, så att även beslag skall kunna meddelas å varor, som vid beslagets ikraftträdande ännu icke finnas för handen utan först senare bliva tillgängliga. Dock synes man icke böra i likhet med vad motionärerna hemställt låta det löpande beslaget omfatta även varor, som efter beslagets meddelande införas till riket. En eljest nyttig import torde på detta sätt kunna hämmas. Ej heller synes behövt att taga hänsyn till vara, som inom landet förflyttas till ort, för vilken beslaget är gällande. Med sistnämnda begränsning anser utskottet sig böra tillstyrka även nu ifrågavarande, av motionärerna gjorda hemställan. Emellertid synes det föreslagna stadgandet lättast kunna inneslutas i den nya 4 § på det sätt att från denna en hänvisning sker till den nya 3 § (4 § i propositionen). I överensstämmelse härmed har den nya 4 § omformulerats.

Utöver vad som ovan anförts om det i den nya 3 § föreslagna stadgandet om »löpande» expropriation vill utskottet här allenast framhålla, hurusom det syntes utskottet önskvärt att vidtaga en jämkning av ordalydelsen, bland annat i syfte att den föreslagna grundsatsen kommer att gälla även sådan produktion, som icke är att betrakta såsom »tillverkning» i detta ords egentliga bemärkelse.

Det må här anmärkas, att där i 6, 9, 10, 13, 15 och 18 §§ samt slutstadgandet i propositionen hänvisning skett till 2 §, utskottet ansett hänvisning böra i motsvarande §§ av dess förslag eller 6, 9, 10, 13, 15 och 17 §§ göras även till den nya 3 §.

5 §.

I 5 § har gjorts en väsentlig omredigering åsyftande att tydligare än av den nuvarande avfattningen framgår möjliggöra ett sådant förordnande, genom vilket innehavare av fastighet, byggnad eller anläggning ålägges produktionstväng även i andra fall, än då han kan sägas »med densamma» utföra arbete, såsom t. ex. ett förpliktande för ägare av skogsfastighet att avverka skog, för ägare av jordbruk att så, plöja och skörda etc. Vid tillämpning av förevarande lag över huvud måste uppenbarligen hänsyn tagas till de menliga verkningar, medelbara eller omedelbara, som ett ingripande kan medföra för den därav drabbades ekonomiska ställning och möjligheterna för honom att fortsätta den av honom bedrivna verksamheten. Och i fråga om förevarande § måste man utgå från att all möjlig hänsyn kommer att tagas därtill, att större ingrepp icke sker i den enskildes rätt än som av föreliggande behov oundgängligen föranledes, och att särskilt den växande skogen tages i anspråk med synnerlig varsamhet. Men utskottet har dock, med avseende på sistnämnda fall och då anledning synes föreligga att på grund av förfoganderättslagen skogsavverkning redan under innevarande år kan ifrågakomma i avsevärd utsträckning, ansett lämpligt, att i lagen intages en särskild erinran i detta hänseende.

6 §.

I denna § har, förutom vad ovan anmärkts, gjorts ett tillägg, föranlett av det i nya 4 § införda stadgandet om fortlöpande beslag.

7 §.

Herrar *von Hofsten* m. fl. anföra i sin motion i fråga om 7 § huvudsakligen, att bestämmelsen, att Konungen eller den därtill av Konungen förordnas skulle äga att på särskild framställning pröva, huru mycket viss varuinnehavare finge behålla eller använda av varan, icke syntes innebära tillräcklig trygghet för en objektiv prövning. Även om man möjligen kunde medgiva, att prövningsrätten lämnades till Kungl. Maj:t, ehuru den största tryggheten vunnes, om frågan

Motion.

finge avgöras genom domstol, torde ligga i öppen dag, att prövningsrättens överlåtande till annan, t. ex. en folkhushållningskommission, vore synnerligen farlig. I regel bleve det nämligen just den myndighet, vilken tillsatts för regleringens och expropriationens verkställande, som här skulle bliva så att säga domare i egen sak. Det lämpligaste syntes motionärerna vara antingen att Konungen allena hade prövningsrätt i berörda avseende under vanligt konstitutionellt ansvar, eller att, såsom hittills, frågan finge förbliva domstolsfråga. Härom borde då införas ett klart och uttryckligt stadgande. I anledning av vad sålunda anförts hemställa motionärerna, att ifrågavarande § antingen ersättes av ett stadgande i den riktning, att av domstols prövning skall bero, huru mycket i varje särskilt fall skall anses vara oundgängligt behövt enligt §§ 2, 3 och 5, eller åtminstone på det sätt ändras, att, om underordnad myndighet erhåller prövningsrätt, besvär över dess beslut skola av regeringsrätten prövas, eller att prövningsrätt tillkommer Konungen allena.

Utskottet.

Enligt utskottets uppfattning kunna de av motionärerna framhållna betänkligheterna mot det föreslagna stadgandet icke vinna beaktande. Den i det kungliga förslaget upptagna anordningen torde nämligen vara nödig för att befördra ett snabbt avgörande av hithörande frågor. Utskottet hemställer alltså om avslag å motionen i denna del.

Motion.

Herrar *von Hofsten* m. fl. andraga ytterligare i sin motion i huvudsak följande: En tillämpning av förfoganderättslagen i fråga om vissa slags varor kunde ofta hava till följd, att innehavaren av sådan vara bleve ur stånd att fullgöra avtal om leverans därav, som han tidigare kunde hava ingått, eller ock att priset på andra liknande varor stegrades i sådan grad, att ett levererande av av vara av sistnämnda slag på grund av förut uppgjort kontrakt bleve om ej omöjliggjort, så dock synnerligen förlustbringande. Bestämmelser om huru förfaras bör i dylika fall saknades i förslaget. Ävenledes saknades föreskrifter i syfte att förekomma missbruk i de fall, då man medelst hot om lagens tillämpning sökte tvinga varuinnehavarna till försäljning till visst fåtal godkända köpare, genom vilket förfaringssätt de förra kunde nödgas frångå redan inarbetad kundkrets. Under hänvisning till vad motionärerna sålunda anført yrka de, att lagförslaget fullständigas med särskilda föreskrifter såväl angående villkoren för förfogandelagens användning vid reglering av förhållanden, som i lagen avses, genom privaträttsligt bindande avtal, som ock angående verkan av förfogandebesluts meddelande å dessförinnan slutna avtal, vilkas fullgörande påverkas av förfogandebeslutet.

Utskottet.

Enligt utskottets mening är det svårigen möjligt att meddela sådana

generella bestämmelser, som tillgodose de av motionärerna framställda önskemålen. Förhållandena förete nämligen en sådan mångfald växlingar, att dylika föreskrifter knappast torde giva tillräcklig ledning i det speciella fallet. Redan av detta skäl anser utskottet motionen icke heller i denna del böra vinna beaktande.

11 §.

I 11 § första stycket hänvisas till rekvisitionslagens stadganden i fråga om sättet för bestämmande av ersättning, som avses i förfoganderättslagen. Denna hänvisning torde i fråga om varuexpropriation innebära bl. a., att ersättningen skall bestämmas med hänsyn till det värde å varan, som, enligt taxa eller eljest, var gällande vid den tid, då varan avstods. Från denna huvudregel har i sista stycket av 11 § gjorts ett undantag för det fall, att ett beslut om avstående av vara föregåtts av beslag å densamma. Har så varit händelsen, skall ersättningen utgå med det värde varan hade vid den tid, då beslaget blev gällande. Det synes emellertid icke finnas någon anledning till olika behandling av dessa båda fall. Jämväl då avstående ej föregåtts av beslag, kan detsamma inträffa avsevärt senare än förordnande givits. Det synes sålunda icke lämpligt, att t. ex. ersättningen för en vara, som tagits i beslag den 1 juni 1917 och beträffande vilken den 1 juli s. å. förordnas att den skall avstås den 15 juli, bestämmas efter värdet den 1 juni, medan om i stället genast den 1 juni förordnats, att varan skolat avstås och därefter tidpunkten för avståendet utsatts till den 15 juli, ersättningen skolat utgå med värdet sistnämnda dag. Lämpligast synes vara att som regel stadga, att ersättningen skall bestämmas med hänsyn till värdet, då förordnandet meddelades. Undantag måste dock göras i fråga om vara, som vid tiden för förordnandet ännu icke var tillverkad eller beredd. Här bör tidpunkten för varans framställande i avsett skick vara avgörande. På grund av vad nu anförts hava andra och tredje styckena i 11 § omarbetats.

Hänvisningen till rekvisitionslagens bestämmelser rörande fastställande av ersättning föranleder, sådan densamma i den nu föreslagna lagen avfattats, utskottet till ytterligare en erinran. De spörsmål, som på grund av denna hänvisning skola handläggas av i rekvisitionslagen omförmälda värderingsnämnder, synas stundom kunna bliva av ganska invecklad natur. Det lär med fog kunna ifrågasättas, huruvida nämndernas sammanställning är sådan, att de äro lämpade för dylika uppdrag. Utan att nu göra något bestämt uttalande i denna sak, har utskottet velat fästa uppmärksamheten därå.

13 §.

I denna paragrafs lydelse har gjorts den jämkningen, att beslut, som där omnämnas, skall kunna meddelas även efter det att det ursprungliga förordnandet i ämnet givits.

15 §.

Utöver den ovan under 2 § omnämnda utvidgningen av straffbestämmelserna har bland de brottsliga handlingar, för vilka straff i paragrafen stadgas, upptagits även undanstickande av vara.

16 §.

Denna § utgår.

Slutstadgandet.

Här har i anledning därav att lagen erhåller blott provisorisk giltighet, företagits en omredigering, varjämte inryckts bestämmelser, motsvarande dem, som återfinnas i förslaget 16 §.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med tillkännagivande att Kungl. Maj:ts proposition nr 88 icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen bifallas, måtte i anledning av nämnda proposition och de i ämnet väckta motionerna för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag

om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Bestämmelserna i 2—15 §§ av denna lag skola äga tillämpning allenast när vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden blivit därom särskilt förordnat. Sådant förordnande meddelas av Konungen med riksdagens samtycke, att gälla för viss tid eller tillsviare. Mellan riksdagar äge ock Konungen giva dylikt förordnande, sedan, om ej riksdagen ändå skall sammanträda inom trettio dagar, riksdagsinkallelse utfärdats; dock må sålunda meddelat förordnande ej gälla längre än till dess trettio dagar förflutit från det riksdagen sammanträtt.

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, äge Konungen, på sätt i denna lag stadgas, påfordra, att egendom avstås eller eljest tages i anspråk för ändamål, varom nedan sägs.

2 §.

Finnes erforderligt, antingen för tillgodoseende inom riket eller någon del därav eller å särskild ort av befolkningens behov av livsmedel, foder för kreatur, vara, som är avsedd att genom sin förbränning alstra värme, ljus eller kraft, beklädnadsvara eller annan för befolkningen viktig förnödenhet,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag)

eller för beredande av tillgång till vara, som är behöfvlig för krigsbruk eller annat statens ändamål, för kommun eller allmän inrättning eller eljest för något särskilt ändamål av betydelse för det allmänna,

att vara, som nu är nämnd eller som kan användas för åstadkommande, beredande, iståndsättande, tillhandahållande eller transport av dylik vara, ställes till kronans förfogande,

vare innehavaren av sådan vara pliktig att, om Konungen så förordnar, till kronan mot ersättning avstå varan, i den mån denna uppenbarligen ej är oundgängligt behöfvlig för innehavaren eller den som av honom njuter kost eller stat.

I förordnande, som nu är nämnt, skall bestämmas tiden för varans avstående till kronan.

Är vara, som på grund av meddelat förordnande skall avstås till kronan, ej i så berett skick som erfordras för varans användande till det därmed avsedda ändamålet, vare innehavaren, enligt vad Konungen förordnar, pliktig att innan varan avstås eller därefter låta den undergå nödig beredning, i den mån denna enligt gängse förfarande med varan och ortens sed skulle hava verkställts av innehavaren, om varan ej tagits i anspråk för kronans räkning.

Det åligger varans innehavare att, om den finnes å ort, där den ej lämpligen kan tagas i besittning för kronans räkning, ombesörja varans avlämnande å lämplig ort inom länet, som bestämmes av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat. För varans förflyttning njute innehavaren ersättning av kronan.

Varan skall avstås till kronan inom tid, som i förordnandet av Konungen bestämmes. Närmare föreskrifter om tid för avståendet samt om tid och ort inom länet för varans avlämnande meddelas av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat; och vare innehavare av varan pliktig att, där så finnes nödigt, mot ersättning av kronan ombesörja varans forsling till orten för avlämnandet.

3 §.

(Jfr nedan 4 §.)

I den omfattning och för den tid Konungen bestämmer, må jämväl förordnas, att vara, som, efter det förordnandet meddelats, tillverkas

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

eller eljest framvinnes, skall avstås till kronan; och äge å sådant förordnande vad i 2 § stadgas motsvarande tillämpning.

3 §.

Är fråga om att angående viss vara meddela förordnande, som i 2 § första stycket sägs, må Konungen i avbidan på frågans slutliga prövning förbjuda innehavare av sådan vara att förfoga över den annorledes än till bruk av honom och den som av honom njuter kost eller stat.

Har ej inom trettio dagar från det sådant förbud blev gällande innehavaren förpliktats avstå varan till kronan, och ingiver han till Konungens befallningshavande en till Konungen ställd ansökning om förbudets hävande, skall förbudet upphöra att gälla, där ej sådant förpliktande sker inom lika tid från utgången av nyssnämnda trettio dagar eller från det ansökningen därefter ingavs.

4 §.

I fråga om den, som idkar tillverkning av vara, må, i den omfattning och för den tid Konungen

4 §.

Uppkommer fråga om att angående viss vara meddela förordnande, som i 2 § första stycket eller 3 § sägs, må Konungen i avbidan på frågans slutliga prövning förordna om beslag å varan. Har sådant förordnande meddelats, må innehavare av sådan vara eller, om beslaget avser vara, som någon därefter tillverkar eller framvinner, denne icke utan medgivande av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat förfoga över varan annorledes än till eget bruk eller till bruk för den som av honom njuter kost eller stat.

Har ej inom trettio dagar från det sådant beslag blev gällande innehavaren förpliktats avstå varan till kronan, och ingiver han till Konungens befallningshavande en till Konungen ställd ansökning om beslagets hävande, skall beslaget upphöra att gälla, där ej sådant förpliktande sker inom lika tid från utgången av nyssnämnda trettio dagar eller från det ansökningen därefter ingavs.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

bestämmer, förordnande enligt 2 § om varans avstående till kronan gälla även vara av samma slag, vilken kommer att av honom tillverkas.

5 §.

Prövas för åstadkommande, beredande, iståndsättande eller tillhandahållande av vara, som i 2 § avses, eller av annan lös egendom, som erfordras för transport av sådan vara, nödigt att fast egendom, byggnad eller annan anläggning ställes till kronans förfogande, eller finnes för transport av sådan vara eller av arbetare och annan driftspersonal för verksamhet, som nyss nämnts, nödigt att järnväg, fartyg eller annat transportmedel tages i anspråk för kronans räkning utan att avstås till kronan, vare innehavaren av dylik egendom pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, mot ersättning ej mindre till kronan upplåta egendomen med tillhörande inredning eller utrustning eller därmed utföra arbete för kronans räkning än även tåla eller vidtaga erforderlig ändring eller förflyttning av inredning eller utrustning, som nu är nämnd. Vad sålunda är stadgat gälla ock om byggnad, som erfordras till bostad åt driftspersonal, samt om mark eller byggnad för upplag.

Har innehavare av egendom förpliktats att för åstadkommande av vara, som i 2 § sägs, med egendo-

5 §.

Där det för tillgodoseende av sådant behov av vara, som i 2 § avses, prövas nödigt att kronan förfogar över fastighet, byggnad eller annan anläggning eller järnväg, fartyg eller annat transportmedel utan att samma egendom avstås till kronan, vare ägare eller innehavare av egendomen pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, till kronan mot ersättning ej mindre upplåta egendomen med tillhörande inredning eller utrustning än även tåla eller vidtaga erforderlig ändring eller förflyttning av inredning eller utrustning, som nu är nämnd. Vad sålunda är stadgat gälla ock om byggnad, som erfordras till bostad åt driftspersonal, samt om mark eller byggnad för upplag.

*Erfordras för ändamål, som nu är sagt,
att från fastighet tillhandahålles*

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

men utföra arbete för kronans räkning, vare han dock ej pliktig att av sådan genom arbetet åstadkommen vara avstå mera än som uppenbarligen ej är oundgängligt behöfligt för honom eller den som av honom njuter kost eller stat.

vara, som där frambringas eller jinnes tillgänglig,

eller att vid fabrik eller annan anläggning tillverkas, beredes eller iståndsättes viss vara,

eller att med järnväg, fartyg eller annat transportmedel verkställes forsling av viss vara eller av arbetare eller driftspersonal, som för varans framställning eller tillhandahållande erfordras,

utan att kronan i övrigt förfogar över egendomen,

vare ägare eller innehavare av sådan egendom pliktig att, efter ty Konungen därom förordnar, mot ersättning vidtaqa de åtgärder, som för varans frambringande, beredande, tillverkning, iståndsättande eller tillhandahållande erfordras, eller verkställa forsling, som nyss är sagd. Av vara, som å fastighet frambringas, äge dock innehavaren av fastigheten att tillgodogöra sig vad som uppenbarligen är oundgängligen behöfligt för honom eller den som av honom njuter kost eller stat.

Tages genom förfogande, som i denna § avses, i anspråk växande skog, bör ej utan tvingande skäl avverkning av kronan bedrivas eller innehavaren åläggas i större omfattning än som med god skogshushållning är förenligt.

6 §.

Förordnande eller förbud, varom i 2, 3 eller 5 § förmåles, må avse

Bihang till riksdagens protokoll 1917.

6 §.

Förordnande eller beslag, varom i 2, 3, 4 eller 5 § förmåles, må avse

9 saml. 24 häft. (Nr 27.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

alla eller blott vissa innehavare av egendom av angivet slag. Sådant förordnande eller förbud vare mot innehavaren gällande när han därav fått del.

alla eller blott vissa innehavare av egendom av angivet slag. Sådant förordnande eller *beslag* vare mot innehavaren gällande när han därav fått del; *dock att beslag, som avser vara, vilken någon efter beslagets delgivande tillverkar eller framvinner, skall gälla från det varan tillverkats eller framvunnits.*

7 §.

Konungen eller den därtill av Konungen förordnats äge på särskild framställning pröva, huru mycket innehavare av vara, i fall som i 2, 3 eller 5 § sägs, må enligt där givna eller av Konungen meddelade bestämmelser behålla eller använda av varan.

7 §.

Konungen eller den därtill av Konungen förordnats äge på särskild framställning pröva, huru mycket innehavare av vara, i fall som i 2, 3, 4 eller 5 § sägs, må enligt där givna eller av Konungen meddelade bestämmelser behålla eller använda av varan.

Ej må sådan prövning avse lagligheten av åtgärd, som varuinnehavaren dessförinnan vidtagit.

Har beslut härom meddelats av annan än Konungen, må innehavaren sist å tjugonde dagen från det han erhållit del av beslutet däröver anföra besvär hos Konungen; dock lände beslutet utan hinder av anförda besvär till efterrättelse, om ej Konungen annorlunda förordnar.

8 §.

Innehavare av vara, som skall avstås till kronan eller är ställd under förbud, vare pliktig upplägga, förvara och vårda den; och varde nödig kostnad härför honom av kronan gottgjord.

8 §.

Innehavare av vara, som skall avstås till kronan eller är ställd under *beslag*, vare pliktig upplägga, förvara och vårda den; och varde nödig kostnad härför honom av kronan gottgjord.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

9 §.

Skall vara jämlikt 2 § avstås till kronan, och möter ej genom innehavarens förvällande hinder att varan tages i besittning för kronans räkning, stånde kronan faran för att varan av våda förstöres, försämras eller minskas.

Häves förbud, som enligt 3 § meddelats, eller upphör det eljest att gälla utan att varan avstås till kronan, och har varan lidit skada till följd av förbudet, gälde kronan ersättning för skadan.

10 §.

Är tid inne, då vara jämlikt 2 § skall avstås till kronan, vare, ändå att ersättningen för varan ej erlagts eller bestämts, kronan ägare av varan.

Vad sålunda är stadgat gälle även, då vara, som åstadkommits genom arbete vartill någon enligt 5 § förpliktats, för kronans räkning tagits i besittning enligt vad Konungen bestämmer.

11 §.

Anspråk på ersättning av kronan, som av denna lag föranledas, skola med iakttagande av vad i andra och tredje styckenå av denna § sägs prövas enligt de grunder, om vilka förmäles i gällande lag angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov; och skall angående sätt och tid för ersättningens bestämmande och erläggande gälla vad i samma lag stadgas om likvid för fullgjord rekvisition.

Har vara jämlikt 2 § tredje stycket undergått beredning efter den bestämda tiden för varans avstående

9 §.

Skall vara jämlikt 2 eller 3 § avstås till kronan, och möter ej genom innehavarens förvällande hinder att varan tages i besittning för kronans räkning, stånde kronan faran för att varan av våda förstöres, försämras eller minskas.

Häves *beslag*, som enligt 4 § meddelats, eller upphör det eljest att gälla utan att varan avstås till kronan, och har varan lidit skada till följd av *beslaget*, gälde kronan ersättning för skadan.

10 §.

Är tid inne, då vara jämlikt 2 eller 3 § skall avstås till kronan, vare, ändå att ersättningen för varan ej erlagts eller bestämts, kronan ägare av varan.

Förordnar Konungen om avstående av vara, varde den innehavaren enligt 2 § tillkommande ersättning

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

till kronan, skall ersättning utgå med hänsyn till varans värde, när beredningen skett.

Förordnar Konungen om avstående av vara, som är ställd under förbud, värde den innehavaren enligt 2 § tillkommande ersättning för varan så bestämd, som om varan skolat avstås vid den tid då förbudet blev gällande.

för varan bestämd till det värde, som gällde vid tiden för förordnandets meddelande, eller, om varans avstående föregåtts av beslag, till det värde, som gällde, då förordnande om beslaget gavs; för vara, som i 3 § avses, bestämmes ersättningen efter det värde, som gällde vid tiden för tillverkningen eller framvinnandet.

Har vara jämlikt förordnande, som i 2 § andra stycket sägs, undergått beredning, skall ersättningen utgå med hänsyn till det värde, som gällde, när beredningen fullbordats.

12 §.

Har vara, som borgenär hade såsom pant eller eljest under panträtt i handom, avståtts till kronan, eller har borgenär, som, då vara avstods, hade panträtt i varan utan att hava den under panträtt i handom eller ägde rätt att till säkerhet för sin fordran hålla varan kvar, hos den, som det tillkommer att gälda ersättningen för varan, innan sådant skett framställt yrkande att undfå betalning ur ersättningen, värde denna överlämnad till överexekutor i den ort, där varan avstods; och äge beträffande överexekutors förfarande med ersättningen bestämmelserna om fördelning hos utmättningsman av köpeskillning för utmättningsvis såld lös egendom motsvarande tillämpning.

13 §.

I förordnande, varom i 2 § första stycket eller 5 § stadgas, äge Konungen, i den mån så prövas nödigt, föreskriva, att egendom skall avstås eller upplätas eller arbete utföras icke åt kronan utan åt annan,

13 §.

Meddelas förordnande, varom i 2 § första stycket, 3 § eller 5 § stadgas, äge Konungen, i den mån så prövas nödigt, föreskriva, att egendom skall avstås eller upplätas eller arbete utföras icke åt kronan utan

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

som i förordnandet bestämmes; och skall, då sådan föreskrift meddelats, vad ovan i denna lag stadgas om kronan i tillämpliga delar gälla beträffande den, som sålunda sättes i kronans ställe. Fullgöres ej inom stadgad tid honom åliggande skyldighet att gälda ersättning, som enligt denna lag skall utgå, vare kronan pliktig att, på ansökning av den till ersättningen berättigade, densamma gälda.

åt annan, som i förordnandet bestämmes; och skall, då sådan föreskrift meddelats, vad ovan i denna lag stadgas om kronan i tillämpliga delar gälla beträffande den, som sålunda sättes i kronans ställe. Fullgöres ej inom stadgad tid honom åliggande skyldighet att gälda ersättning, som enligt denna lag skall utgå, vare kronan pliktig att, på ansökning av den till ersättningen berättigade, densamma gälda.

14 §.

Det åligger en var att, vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt, lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar i 2 § nämnd vara.

Vägrar någon vid sådan förfrågan att lämna den begärda upplysningen eller söker han vilseleda om sitt innehav av varan, äge Konungens befallningshavande låta verkställa undersökning av salubod, magasin, kontor eller annan lägenhet, varöver han förfogar, samt taga del av hans handelsböcker och andra dylika handlingar.

Vad vid sådan undersökning inhämtas må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med undersökningen avsedda ändamål.

15 §.

Den, som med vetskap därom, att förordnande enligt 2 eller 5 § eller förbud enligt 3 § meddelats, olovligt förfogar över, skadar eller förstör vara eller annan egendom, som förordnandet eller förbudet avser, eller försummar att fullgöra honom enligt 8 § åliggande skyldighet att taga hand om sådan vara,

15 §.

Den, som med vetskap därom, att förordnande enligt 2, 3 eller 5 § eller *beslag* enligt 4 § meddelats, olovligt förfogar över, *undansticker*, skadar eller förstör vara eller annan egendom, som förordnandet eller *beslaget avser eller eljest åsidosätter vad på honom ankommer till fullgörande av förordnande enligt 2, 3 eller 5 §*

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

varde dömd till böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor eller till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må dömas till straffarbete i högst två år. Lag samma vare, om någon vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt vägrar att lämna upplysning, varom i 14 § förmåles, eller vid sådan förfrågan eller vid undersökning, som i samma § avses, söker vilseleda om sitt innehav av någon i 2 § nämnd vara.

eller av eljest enligt denna lag behörigen meddelade föreskrifter eller ock att fullgöra honom enligt 8 § åliggande skyldighet att taga hand om sådan vara, varde dömd till böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor eller till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må dömas till straffarbete i högst två år. Lag samma vare, om någon vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller enligt dess uppdrag av kronobetjänt vägrar att lämna upplysning, varom i 14 § förmåles, eller vid sådan förfrågan eller vid undersökning, som i samma § avses, söker vilseleda om sitt innehav av någon i 2 § nämnd vara.

Ådömda böter skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

16 §.

Har vid tid, då tillämpning av bestämmelserna i 2—15 §§ upphör, förordnande om varas avstående till kronan ännu ej blivit mot innehavaren gällande, vare förordnandet utan verkan. Förbud enligt 3 § eller förordnande enligt 5 § gälle ej längre än till nyss angivna tid. I fråga om ersättning, vartill någon enligt ovan meddelade bestämmelser vid nämnda tid är berättigad, så ock beträffande ansvar för dessförinnan begången förseelse, som i 15 § avses, skall vad ovan i denna lag stadgas fortfarande äga tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

17 §.

Genom denna lag göres ej inskränkning i den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet.

18 §.

Konungen äge meddela bestämmelser om delgivning, genom kungörelse eller annorledes, och om verkställighet av förordnande eller förbud, varom i 2, 3 eller 5 § är stadgat, samt om användande för det avsedda behovet av vad enligt denna lag tagits i anspråk, så ock i övrigt giva de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1917.

Hava Konungen och riksdagen beslutit tillämpning av lagens 2—15 §§ från och med sagda dag, äge Konungen dessförinnan utfärda förordnande eller förbud med avseende å vara eller annan egendom, beträffande vilken motsvarande beslut enligt äldre lag länder till efterrättelse till och med den 30 april 1917, att oberoende av delgivning äga giltighet från och med den 1 maj 1917. I fråga om sålunda meddelat förbud skall den i 3 § först stadgade tid av trettio dagar räknas från tiden

16 §.

Genom denna lag göres ej inskränkning i den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet.

17 §.

Konungen äge meddela bestämmelser om delgivning, genom kungörelse eller annorledes, och om verkställighet av förordnande eller *beslag*, varom i 2, 3, 4 eller 5 § är stadgat, samt om användande för det avsedda behovet av vad enligt denna lag tagits i anspråk, så ock i övrigt giva de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1917 och gäller till och med den 30 april 1918. Konungen äge före den 1 maj 1917 utfärda förordnande eller *beslag* med avseende å vara eller annan egendom, beträffande vilken motsvarande beslut enligt äldre lag länder till efterrättelse till och med den 30 april 1917, att oberoende av delgivning äga giltighet från och med den 1 maj 1917. I fråga om sålunda meddelat *beslag* skall den i 4 § andra stycket först stadgade tid av trettio dagar räknas från tiden för det första *beslaget* eller, där *beslaget* avser vara, som efter

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

för varans beslagtagande; och skall jämväl i det avseende, varom förmäles i 11 § tredje stycket, hänsyn tagas till sistnämnda tid.

beslagets meddelande av någon tillverkas eller framvinnes, från tillverkningen eller framvinnandet; och skola i det avseende, varom förmäles i 11 §, där givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning. Har den 30 april 1918 förordnande om varas avstående till kronan ännu ej blivit mot innehavaren gällande, vare förordnandet utan verkan. Beslag enligt 4 § eller förordnande enligt 5 § gälla ej längre än till sist angivna tid. I fråga om ersättning, vartill någon enligt de i lagen meddelade bestämmelser vid sistnämnda tid är berättigad, så ock beträffande ansvar för dessförinnan begången förseelse, som i 15 § avses, skall vad i denna lag stadgas fortfarande äga tillämpning.

B) att Kungl. Maj:ts proposition nr 236 icke måtte av riksdagen bifallas; samt

C) att motionerna nr 348, 351 och 352 i andra kammaren, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet under moment A) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 april 1917.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.